

Samarbetsförbundet kring funktionshinder rf

UTLÅTANDE

Social- och hälsovårdsministeriet

Ärende: Utkast till regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om särskild service med anledning av funktionshinder och lag om ändringar inom socialvårdslagen

Hänvisning: STM090:00/2016, STM/4114/2016

SAMS – Samarbetsförbundet kring funktionshinder rf tackar för möjligheten att delge vårt utlåtande angående den nya funktionshinderlagen. I fokus ställer vi språkliga rättigheter samt synpunkter angående enskilda tjänster.

Språkliga rättigheter

*Vi föreslår ett tillägg i lagens 4 § enligt följande: "Medbestämmande för personer med funktionsnedsättning ska stödjas på det sätt som deras funktionsförmåga, **modersmål och kulturella bakgrund**, ålder och livssituation förutsätter. Personer med funktionsnedsättning ska få använda sådana informations- och kommunikationssätt som lämpar sig för dem och de ska vid behov få stöd för att få information, kunna bilda sig sin egen åsikt och uttrycka den samt göra sin egen vilja gällande."*

Vi föreslår ett nytt 3 moment i lagens 6 § enligt följande: "Bestämmelser om klientens rätt att använda finska eller svenska, bli hörd och få expeditioner på finska eller svenska samt om klientens rätt till tolkning vid användningen av dessa språk hos myndigheterna finns i språklagens (423/2003) 10, 18 och 20 §§. Bestämmelser om kommuners och samkommuners skyldighet att ordna socialvård på finska och svenska finns i socialvårdslagen. Bestämmelser om myndigheternas skyldighet att främja möjligheterna för dem som använder teckenspråk att använda och få information på sitt eget språk finns i teckenspråklagen (359/2015)."

Lagutkastet innehåller inga direkta bestämmelser vilka tryggar klientens rätt att få hjälp, stöd och tjänster överhuvudtaget på sitt eget språk. Vi vill påpeka att det finns stora problem i förverkligandet av de språkliga rättigheterna i praktiken och att denna problematik bör lyftas upp med tanke på att svenskspråkiga personer med funktionsnedsättning hamnar i en särskilt utsatt ställning. Man kunde förverkliga detta genom att hänvisa till socialvårdslagens och andra lagars bestämmelser såsom ovan.

Färdighetsträning och stöd

*Vi påpekar att ordet **färdighetsträning** inte motsvarar det finskspråkiga ordet "valmennus" utan det begränsar begreppets innehåll i relation till den finskspråkiga versionen. Tjänsten bör därigenom vara **träning och stöd** på svenska. Om man vill betona träningens natur som färdighetshöjande tjänst bör termen på motsvarande sätt beskriva det på finska.*

SAMS betonar att den nuvarande stödpersonsverksamheten är en viktig förebyggande tjänst och att dess ställning måste tryggas. På basis av lagförslaget är det oklart med stöd av vilken bestämmelse tjänsten ska beviljas. Det bästa sättet att trygga tjänstens framtid vore att nämna den i lagens motiveringar.

Personlig assistans

Vi föreslår fortfarande en kompromiss gällande den så kallade resursbegränsningen. Enligt den planerade lagen är en förutsättning för beviljandet av personlig assistans att personen själv kan definiera assistansens innehåll och sättet att ordna den. Ett alternativ vore att omformulera resursbegränsningen genom att ta bort förutsättningen för att kunna definiera sättet att ordna assistans.

Det förslagna alternativet främjar möjligheter för personer med utvecklingsstörning att få personlig assistans i hemmet. Det skulle fortfarande finnas en tydlig skillnad mellan personlig assistans och andra serviceformer som utgår från behovet av vård, omsorg och tillsyn. Den personliga assistansen ska vara ett alternativ för alla personer med funktionsnedsättning oberoende av diagnos. Den gällande rättspraxisen har visat att personer med utvecklingsstörning oftast får personlig assistans för fritidsaktiviteter medan andra serviceformer beviljas för dagliga sysslor. Samma problematik kan också beröra personer med psykiska funktionsnedsättningar. Detta är ytterst orättvist och mot alla dagens synpunkter för grundläggande fri- och rättigheter. Vi påpekar att den ursprungliga tanken bakom den nya funktionshinderlagen var att ta bort den så kallade resursbegränsningen. Den personliga assistansen är en av de viktigaste sakerna som möjliggör ett självständigt liv för alla människor. Dagens varierande tolkningsproblem samt skyldigheter på basis av FN:s funktionshinderkonvention sätter vissa krav på den nya lagen och regleringen av personlig assistans. Man ska lägga märke till att vissa otydliga punkter i den nuvarande lagen har påverkat den praktiska tolkningen av lagen, vilket har lett till oändamålsenliga slutresultat och oskäliga situationer för personer med funktionsnedsättning. Därför är det ytterst viktigt att satsa på ett lagberedningsarbete av hög kvalitet samt förebyggande av fall som äventyrar individens rättsskydd.

En assistent som anställs av en arbetsgivare med stöd av den s.k. arbetsgivarmodellen behöver ingen formell kompetens. Däremot förutsätter personlig assistans som köptjänst av en ansvarig privat eller offentligt serviceproducent alltid en formell kompetens som även förutsätter nödvändiga språkkunskaper. Arbetsgivarmodellen ger en stark självständighet för dem som vill ha den och som klarar av att vara arbetsgivare. SAMS önskar därför betona att det är viktigt att arbetsgivarmodellen finns kvar även efter reformen.

Boendetjänster

Boendetjänster för personer med funktionsnedsättning måste tryggas i praktiken. Skillnaden mellan tolkning av socialvårdslagen och tolkning av funktionshinderlagen måste vara klar och tydlig. Boendetjänster måste vara avgiftsfria för personer med funktionsnedsättning även om man får dessa tjänster med stöd av socialvårdslagen.

Att bo i sitt eget hem är en grundläggande rättighet som betonas bland annat i Förenta Nationernas konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Man har rätt att välja sitt hem och få sådana tjänster som möjliggör en sådan boendeform som enskilda individer vill leva i. Att lämna lagens bestämmelser om boendetjänster för breda och öppna kan leda till oförväntade resultat i praktiken. Lagstiftaren måste reglera dessa bestämmelser tillräckligt specificerat för att både uppfylla sina skyldigheter som utövare av offentlig makt och undvika främja sådana tolkningar till följd av vilka individers rättigheter inte uppfylls.

Färdtjänst

En nödvändig förutsättning för färdtjänsten och dess ursprungliga syfte är att tidsfristen för resor är längre än en månad. Ett exempel: 36 st/ 2 mån eller 54 st/ 3 mån.

Det är ekonomiska resurser som tyvärr spelar en betydande roll i detta sammanhang. Det är inte meningen att förhöja antalet resor utan skapa mera flexibilitet i användning av resorna, och därigenom blir det inga ökade kostnader på lång sikt. En bredare tidsfrist för resor är en nödvändig ändring för att ta i beaktande omväxling på grund av årstider och semestertider och för att trygga rätten att röra sig oberoende av funktionsnedsättningen. Såsom det konstateras i VALAS-arbetsgruppens slutrapport, är det ytterst viktigt att garantera flexibiliteten för personer med funktionsnedsättning, eftersom deras liv i sig redan är mycket begränsande på grund av ett visst antal resor.

Övrigt

Enligt SAMS mening är det olyckligt att materialet vilket utlåtandebegäran avser inte i sin helhet finns tillgängligt på svenska. Detta måste anses utgöra ett tillgänglighetsproblem och ett rättssäkerhetsproblem för svenskspråkiga personer med funktionsnedsättning.

Helsingfors den 30.6.2017

Nina af Hällström

Verksamhetsledare

050 368 3288

nina.afhallstrom(a)samsnet.fi

Kirsi-Maria Malmlund, jur.mag.

Sakkunnighetsjurist

050 443 0576

kirsi-maria.malmlund(a)samsnet.fi